

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «Аудит»
обов'язкових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Облік і аудит

**за темою № 2 - Регулювання аудиторської діяльності та її інформаційне
забезпечення**

Харків 2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.21 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу
Протокол від 22.09.21 № 2

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 22.09.21 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління, протокол від 31.08.21 № 1

Розробники:

викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої категорії,
викладач – методист Водолазська Н.В.
викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої категорії,
викладач – методист Бондаренко Л.Ф.

Рецензенти:

1. Голова циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Цимбалістова О.А.
2. Професор кафедри бізнес адміністрування, маркетингу і туризму Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, д.е.н., професор Дружиніна В.В.

План лекції

1. Рівні нормативно-правового регулювання аудиторської діяльності
2. Управління аудиторською діяльністю в Україні
3. Відповідальність аудиторських фірм (аудиторів)
4. Аудитор, його статус і сертифікація
5. Основні принципи аудиту та професійна етика аудиторів
6. Суть інформаційного забезпечення, його мета і завдання

Рекомендована література:

Основна література:

1. Верига Ю.А, Плаксієнко В.Я., Кулик В.А., Карпенко Є.А. Облік, оподаткування та аудит. Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2019. — 509 с.
2. Виноградова М.О., Жидєєва Л. І. Аудит. Навчальний посібник. — К.: ЦНЛ, 2014. — 654с.
3. Дерев'янка С.І. Аудит. Навчальний посібник. — К.: ЦНЛ, 2016. — 380с.
4. Лень В.С. Облік і аудит: вступ до фаху. — Навчальний посібник. - К.: ЦНЛ, 2015. — 272с.
5. Міжнародні стандарти аудиту (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.apu.net.ua/msa>
6. Огійчук М.Ф. Аудит. Навчальний посібник. - К.: Алерта, 2016. — 752с.
7. Огійчук М.Ф. Методика і організація аудиту. Навчальний посібник. — К.: Алерта, 2016. — 304с.
8. Пилипенко І.І., Каменська Т.О., Корінько М.Д., Проскуріна Н.М., Редько О.Ю. Сучасний аудит. Підручник. — К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2015. — 643 с.
9. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017р. № 2258-VIII (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
10. Рядська В.В., Петраков Я.В. Аудит. Навчальний посібник. — К.: ЦНЛ, 2018. — 416с.

Допоміжна література:

11. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. №291 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
12. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013р. №433 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. № 73 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
14. Никонович М.О. Аудит. Підручник. – К.: Київ, 2014. – 748с.
15. Петрик О.А. Аудит. Підручник. – К.: КНЕУ, 2015. – 504с.
16. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. №2755-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
17. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від від 02.09.2014р. № 879 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.05.1999р. №137 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
19. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
20. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993р. №2939-XII(зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
21. Стельмах В. С. Контроль: інспектування, аудит, банківський нагляд: монографія / В. С. Стельмах, А. О. Єпіфанов, І. В. Сало. – С: Університетська книга, 2015. – 432 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

22. Офіційний портал Верховної Ради України: Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
23. Офіційний сайт «Вісник податкової служби України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua>.
24. Офіційний сайт журналу «Все про бухгалтерський облік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vobu.ua>
25. Офіційний сайт журналу «Дебет-Кредит» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dtkr.com.ua>
26. Офіційний сайт журналу «Податки і бухгалтерський облік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://i.factor.ua>

1. Рівні нормативно-правового регулювання аудиторської діяльності

Нормативне регулювання аудиторської діяльності визначає 4 рівні його системи.

До першого рівня належить ЗУ «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII. У ньому визначені засади

функціонування професійної громадської організації – Спілки аудиторів України та Аудиторської Палати України.

Другий рівень системи нормативного регулювання аудиторської діяльності представлений міжнародними стандартами.

До третього рівня відносять внутрішні стандарти (нормативи), що регулюють аудит, але мають допоміжне значення. Вони сприяють реалізації вимог нормативів, розробці заходів та раціональних способів організації аудиторської діяльності, забезпечують єдиний підхід до аудиторської перевірки.

До четвертого рівня нормативно правового регулювання аудиторської діяльності належить інформація з внутрішньофірмового контролю за якістю аудиту.

2. Управління аудиторською діяльністю в Україні

Аудиторська діяльність в Україні регулюється професійною організацією – Аудиторською палатою України (АПУ). Вона функціонує як незалежний самостійний орган на засадах самоврядування. Згідно зі Статутом головним завданням АПУ є сприяння розвитку аудиту в Україні, вирішення на єдиній методологічній основі принципових питань аудиторської діяльності. Аудиторська палата України:

- здійснює сертифікацію суб'єктів, що мають намір займатися аудиторською діяльністю;
- вносить до Регістру суб'єктів аудиторської діяльності аудиторські аудиторів;
- затверджує стандарти аудиту;
- Затвердження програми підготовки аудиторів та за погодженням з Національним банком України програми підготовки програми підготовки аудиторів банків
- Здійснення контролю за дотриманням аудиторськими фірмами та аудиторами вимог Закону України «Про аудиторську діяльність», стандартів аудиту, норм професійної етики аудиторів
- розглядає скарги щодо діяльності окремих аудиторів та аудиторських фірм з питань їх компетенції:
- застосовує до аудиторів заходи впливу за неналежне виконання своїх професійних обов'язків у вигляді попередження, зупинення дії сертифікату на термін до одного року або анулювання сертифікації;
- розробляє та затверджує норми аудиторської діяльності, стандарти і методичні рекомендації на проведення аудиту;
- Регулювання взаємовідносин між аудиторами (аудиторськими фірмами) в процесі здійснення аудиторської діяльності та у разі необхідності застосування до них стягнень
- вивчає ринок аудиторських послуг для задоволення його попиту;
- готує пропозиції з питань розвитку аудиту в Україні та вносить їх на розгляд відповідних інстанцій.

Здійснення інших повноважень згідно до Закону України «Про аудиторську діяльність» та Статуту, у тому числі отримання від суб'єктів аудиторської діяльності звітів про виконану роботу, аналіз звітів та надання узагальненої інформації про стан аудиторської діяльності до Кабінету Міністрів України, організація проведення з'їздів аудиторів України

Порядок формування АПУ

1. Незалежні аудитори – 10 осіб. Делегуються З'їздом аудиторів України висококваліфікованих аудиторів з безперервним стажем аудиторської діяльності не менше 5 років, представники фахових навчальних закладів та наукових організацій

2. Представники державних органів – 10 осіб. Делегуються колегіями державних органів або іншим керівним органом по 1 представнику від: Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, Міністерство економіки України, Державна податкова адміністрація України, Національний банк України, Державний комітет статистики України, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України, Рахункова палата, Головне контрольно-ревізійне управління України

Члени АПУ набувають повноважень з дня їх делегування до АПУ. Термін повноважень становить 5 років. Одна і та ж особа не може бути делегована до Аудиторської палати України більше двох термінів підряд. Виконують свої обов'язки на громадських засадах. Підлягають сертифікації в установленому порядку.

Права членів АПУ:

- Брати участь в обговоренні питань, що розглядаються на засіданнях АПУ
- Вносити пропозиції та проекти рішень для розгляду на засіданнях АПУ
- Користуватися матеріально-технічною базою АПУ для виконання своїх функціональних обов'язків
- Здійснювати науково-методологічні розробки з аудиту за програмою АПУ
- Брати участь у підготовці та перепідготовці, сертифікації та пере сертифікації аудиторів, експертизі проектів законоположень, перевірці дотримання суб'єктами аудиторської діяльності МСА
- Отримувати винагороду за науково-методичну, педагогічну, експертну та перевірочну роботу, виконану по затвердженій програмі та кошторису АПУ
- Мати інші права на підставі відповідних рішень АПУ

Обов'язки членів АПУ:

- Додержуватися Закону України «Про аудиторську діяльність», інших законів України, положень Статуту АПУ та рішень АПУ
- Бути присутнім на засіданнях АПУ. Пропуск більше трьох засідань підряд розглядається як підстава для клопотання про дострокове припинення повноважень члена АПУ
- Мати інші обов'язки на підставі відповідних рішень АПУ

Порядок прийняття рішень АПУ:

- На засіданнях простою більшістю голосів за наявності більш як половини її членів за винятком випадків, передбачених Законом України «Про аудиторську діяльність» або статутом
- При рівності голосів перевага надається рішенню, за яке проголосував головуючий
- В окремих випадках, на підставі письмової пропозиції не менше п'яти членів АПУ, рішення можуть прийматись шляхом письмового опитування всіх членів Палати
- Порядок проведення письмового опитування членів АПУ з метою прийняття відповідних рішень визначається Регламентом

3. Відповідальність аудиторських фірм (аудиторів)

За неналежне виконання своїх зобов'язань аудитор (аудиторська фірма) несе майнову та іншу цивільно-правову відповідальність відповідно до договору та закону. Розмір майнової відповідальності аудиторів (аудиторських фірм) не може перевищувати фактично завданих замовнику збитків з їх вини. Усі спори стосовно невиконання умов договору, а також спори майнового характеру між аудитором (аудиторською фірмою) та замовником вирішуються у встановленому законом порядку.

За неналежне виконання професійних обов'язків до аудитора (аудиторської фірми) можуть бути застосовані Аудиторською палатою України стягнення у вигляді попередження, зупинення чинності сертифіката на строк до одного року або анулювання сертифіката, виключення з Реєстру. Порядок застосування до аудиторів (аудиторських фірм) стягнень визначається Аудиторською палатою України. Рішення Аудиторської палати України щодо застосування до аудиторів (аудиторських фірм) стягнень можуть бути оскаржені до суду. До аудиторів можуть бути застосовані інші види відповідальності відповідно до закону.

4. Аудитор, його статус і сертифікація

Сертифікація (визначення кваліфікаційної придатності на зайняття аудиторською діяльністю) аудиторів здійснюється Аудиторською палатою України.

Кваліфікаційний сертифікат — офіційний документ, власник якого може здійснювати аудит на підприємствах та в господарських товариствах, у банках або в цих структурах одночасно.

Порядок сертифікації аудиторів, які здійснюватимуть аудит банків, затверджується Аудиторською палатою України за погодженням з Національним банком України.

Право на отримання сертифіката мають фізичні особи, які мають вищу економічну або юридичну освіту, документ про здобуття якої визнається в Україні, необхідні знання з питань аудиту, фінансів, економіки та господарського права, досвід роботи не менше трьох років підряд на посадах ревізора, бухгалтера, юриста, фінансиста, економіста, асистента (помічника) аудитора.

Наявність необхідного обсягу знань для отримання сертифіката визначається шляхом проведення письмового кваліфікаційного іспиту за

програмою, затвердженою Аудиторською палатою України. Термін чинності сертифіката не може перевищувати п'яти років.

Продовження терміну чинності сертифіката здійснюється через п'ять років за підсумками контрольного тестування за фахом у порядку, встановленому Аудиторською палатою України.

Згідно зі ст. 4 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», встановлюється порядок атестації аудиторів та вимоги до претендентів на отримання свідоцтва аудитора, для забезпечення гарантій високого рівня їх знань (рис. 1.).

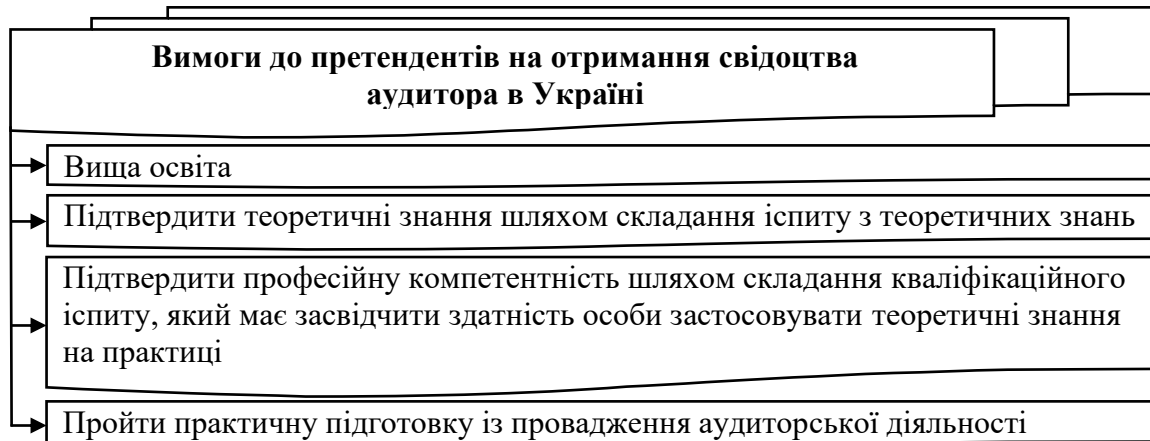

Рис. 1. Вимоги до претендентів на отримання свідоцтва аудитора в Україні
Складання іспиту з теорії проходить за напрямками наведеними на рис. 2.

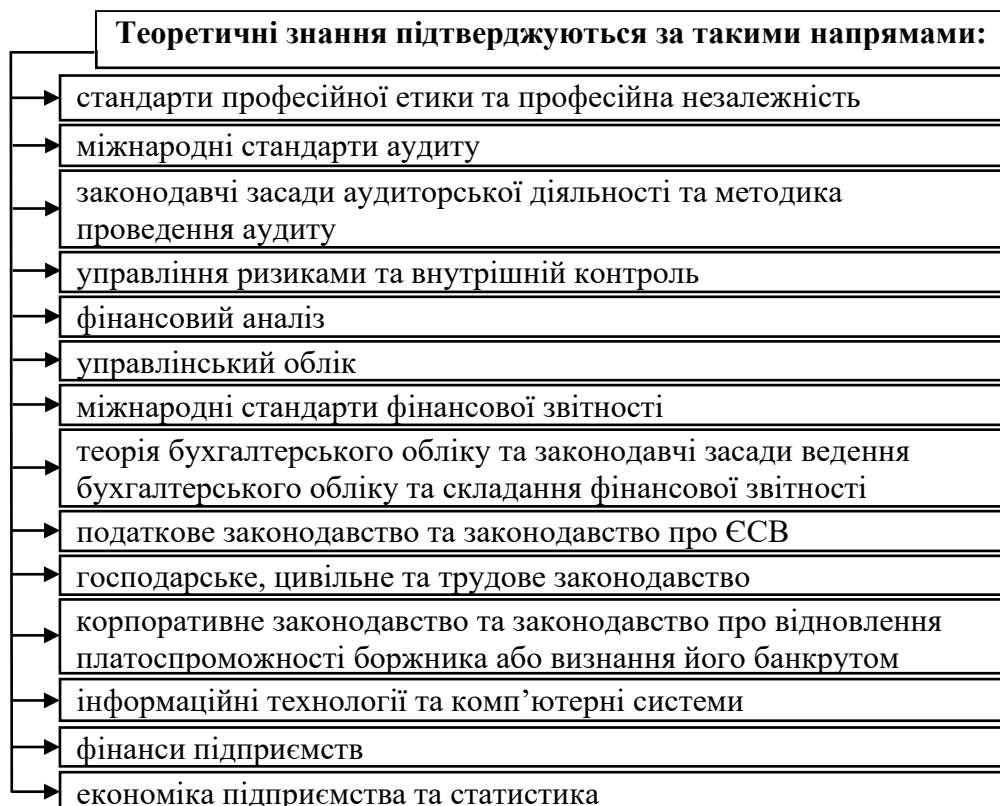

Рис. 2. Напрями для підтвердження теоретичних знань при складанні іспиту

Продовження терміну чинності сертифіката здійснюється через п'ять років за підсумками контрольного тестування за фахом у порядку, встановленому Аудиторською палатою України.

5. Основні принципи аудиту та професійна етика аудиторів

У професійній сфері існує два етичних аспекти:

- загальна етика (духовний аспект);
- професійна етика (практичний аспект).

Загальні етичні принципи визначаються шляхом систематичного вивчення проблеми людського вибору між поняттями про добре і погане, якими керується людина.

Професійна етика визначає загальні приписи щодо ідеальних форм поведінки, та конкретні правила, в яких зазначені неприпустимі форми поведінки працівників відповідних професій.

В Україні рішенням АПУ від 18.04.2003р. запроваджено в дію Кодекс етики професійних бухгалтерів Міжнародної федерації бухгалтерів.

Головним завдання Кодексу є встановлення етичних вимог для аудиторів-практиків з метою забезпечення гарантії високої якості їхньої роботи та задоволення інтересів суспільства і держави. Кодекс запроваджує фундаментальні принципи етики та правила надання аудиторських послуг. Вони обов'язкові для виконання усіма аудиторами під час надання ними аудиторських послуг.

Аудитор для досягнення поставленої перед ним мети під час надання аудиторських послуг зобов'язаний дотримуватися таких фундаментальних засад: незалежність, об'єктивність, компетентність, майстерність, конфіденційність, чесність, професійна поведінка, професійні норми і технічні стандарти.

Дотримання вимог Кодексу професійної етики контролюється Аудиторською палатою України в межах її компетенції.

6. Суть інформаційного забезпечення, його мета і завдання.

Інформаційне забезпечення аудиту – цілеспрямована робота зі збору інформації, її реєстрації, передачі, обробки, узагальнення, зберігання та пошуку суб'єктами контролю з метою використання для потреб управління.

Матеріальні джерела (документальні та натуральні об'єкти):

- Нематеріальні об'єкти (моментні явища)
- Абсолютно точна інформація (категорична)
- Умовно точна
- Орієнтовна

Інформація аудитора за результатами проведення аудиту – це документ (документи), адресований керівнику або власнику, який містить докладні відомості про хід аудиторської перевірки, виявлені відхилення від встановленого порядку бухгалтерського обліку, суттєві порушення бухгалтерської звітності та інші дані, які отримано в аудиті та які, на думку

аудитора, мають значення для управління, найвищого управлінського персоналу суб'єкта господарювання

Вимоги до результативної інформації

- найменування клієнта та основні відомості за договором
- строки та форма сповіщення інформації
- заведений порядок спілкування аудитора з клієнтом
- склад робочих документів, на які аудитор посилається в ході спілкування

Склад інформації, яку аудитор доводить до клієнта

- загальний підхід аудитора до проведення аудиту та до його обсягу
- вибір або зміни керівництвом клієнта принципів та методів облікової політики
- можливий вплив на фінансову звітність клієнта значних ризиків та зовнішніх факторів
- суттєві коригування фінансової звітності, що пропонуються аудитором
- суттєві невизначеності за подіями або умовами, що можуть у значній мірі поставити під сумнів продовження діяльності клієнта
- розбіжності аудитора та керівництва клієнта, що суттєво впливають на його фінансову звітність або на аудиторський звіт
- припущені модифікації аудиторського звіту
- інші питання, що потребують уваги керівництва та власника клієнта

Класифікація інформації, яка використовується в аудиті за джерелами

Бухгалтерський облік:

- Бухгалтерська звітність, в тому числі бухгалтерський Баланс.
- Головна книга (регістр синтетичного обліку)
- Реєстраційний журнал.
- Оборотна відомість, сальдова відомість, шахова відомість і т.д.
- Облікові реєстри (реєстри аналітичного обліку), книги, картки, журнали, журнали-ордери, відомості, машинограми.
- Зведені документи: матеріальні звіти, реєстри, виписки банку, авансові звіти та ін.
- Первинні документи по касовим, банківським, розрахунковим та іншим операціям.

Оперативний облік:

- Оперативні документи і форми звітності

Статистичний облік:

- Форми статистичної звітності

Статутні документи:

- Статут суб'єкта господарювання, засновницький договір, зареєстровані зміни до статутних документів; рішення, постанови, протоколи зборів засновників (рада засновників); прикази, виписки з річних зборів акціонерів, з протоколів зборів акціонерів засновників, з рішень ради директорів; ліцензії та дозволи на окремі види діяльності.

Планові данні:

- Бізнес-плани, поточні та перспективні плани фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, калькулювання, кошторису і т. д.

Документація попередніх перевірок та рішення по них

- Акти, накопичувальні відомості, розрахункові таблиці, довідки, постанови, рішення, висновки, звіти аудитора (за домовленістю з керівництвом підприємства)

Матеріали інвентаризації активів і пасивів

- Акти, інвентаризаційні описи, пояснювальні записки матеріально відповідальних осіб

Інші дані:

- Свідоцтва державної реєстрації, документи, пов'язані з приватизацією та акціонуванням, свідоцтва при реєстрацію в органах статистики, різних інспекцій; акти ДПА, акти перевірок банку, органів державного контролю; договори; бланки суворой звітності; архівні матеріали; листи; скарги; особисті справи співробітників.

Користувачі інформації, що підтверджується аудитом, та цілі її використання

1. Внутрішні користувачі

- Власники підприємства та вищий управлінський персонал Загальний фінансовий стан підприємства; прийняття управлінських рішень тактичного і стратегічного характеру

- Менеджери різних напрямків діяльності (фінансові, виробничі, з маркетингу тощо) Інформація щодо функціонування підпорядкованої системи діяльності, прийняття управлінських рішень щодо удосконалення та регулювання діяльності за різними напрямками

- Керівники підрозділів (центри відповідальності підприємства) Інформація про функціонування підрозділів (центри відповідальності) про витрати, доходи; прийняття оперативних рішень з контролю та управління підрозділами

- Робітники і службовці підприємства Інформація про загальний стан функціонування підприємства; збереження робочих місць, можливість підвищення оплати праці

2. Зовнішні користувачі:

- Дійсні та потенційні інвестори. Фінансовий стан підприємства, рентабельність, отримані прибутки; можливість отримання прибутку, прийняття рішень щодо операцій з акціями, про доцільність вкладання капіталу

- Банківські та інші кредитні установи. Фінансовий та майновий стан підприємства, платоспроможність; можливість надання кредитів, ймовірність повернення кредиту та отримання відсотків

- Постачальники та інші кредитори. Платоспроможність підприємства, своєчасність оплати рахунків, заборгованості

- Замовники, покупці, клієнти Інформація про фінансовий стан підприємства; можливість отримання необхідних товарів та послуг

- Органи державного регулювання і контролю, Державна податкова інспекція, Органи Фонду державного майна, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Своєчасність і повнота сплати та планування надходжень податків та інших обов'язкових платежів та зборів.

Фінансовий та майновий стан підприємства; прийняття рішень про корпоратизацію, акціонування, приватизацію підприємства. Узагальнення та

аналіз звітності підприємств, підготовка необхідної інформації для вищих органів державного управління.

3. Профспілки. Фінансовий стан підприємств, галузей; підготовка до ведення переговорів з питань праці та її оплати на предмет забезпечення соціальних гарантій та захисту прав працівників

4. Широка громадськість. Загальний вплив діяльності підприємства на добробут суспільства, на навколишнє середовище

5. Інші користувачі. За потребами.